

Tento výukový materiál byl vytvořen a financován v rámci programu OPVK projektu "Rovné příležitosti ve výuce pro všechny" registrační číslo projektu-CZ.1.07/1.2.05/03.0010

X 3-6:32

Název: příloha- rozpoznávání dřevin
Téma: rozdělení a určování dřevin-jehličnaté, listnaté, exotické
Předmět: materiály
Ročník: 1. truhlářská výroba
Klíčová slova: **jehličnaté, listnaté dřeviny, exotické dřeviny**
Autor: Vladimír Štastrný
Škola: SOU Hluboš

10 3-21:18

listnaté stromy

VII 2-13:13

Lipa listnatá (stříbrná)

Latinský název: Tilia tomentosa Německý název: Silberlinde
 Lidový název: ----- -Anglický název: Silver Lime

Popis:
 Pochází z jihovýchodní Evropy, také se jí říká lipa maďarská. Patří mezi listnaté opadavé stromy. Listy na lici temně zelené a na rubu hustě bíle plstnaté. Většinou se jedná o velmi statné, urostlé stromy, vysoké až 30, někdy i více metrů. Vyznačují se vysoko klenutou, pravidelnou korunou. Květy intenzivně až skoro nepříjemně voní. Na rozdíl od lipy velkolisté i malolisté, které jsou v České republice původní, roste tato lipa jenom jako člověkem vysazovaná parková rostlina. Lipy se dožívají průměrně věku 200 – 300 let.

kůra

plod

květ

list

Zajímavosti:
 Název rodu Tilia pochází z řeckého ptilon (= křídlo) podle bílých křídlatých listenů květenství. Lipa stříbrná je parková rostlina. Je to velmi pěkný strom, ale nemá na rozdíl od jiných druhů lip žádné léčivé účinky. Podle pověstí právě lipy osidlovali spravedliví a dobří duchové. Lidé je pak vyhledávali, aby se pod nimi schovali před bouřkou, v domnění, že do nich díky dobrým duchům neuhodí blesk.

VII 2-13:13

VII 2-13:13

Jasan ztepilý

Latinský název: Fraxinus excelsior Německý název: Gemeine Esche
 Lidový název: bleskosvod Anglický název: European Ash

Popis:
 Jasan je opadavý, mohutný, statný strom, jehož koruna dosahuje až 45 metrů výšky. Patří k největším listnatým stromům. Listy má lichozpeřené, tvořené 7 až 15 listky na dlouhém řapíku. Pro svoji výšku a poměrně rychlý růst býval vysazován v blízkosti chalup jako ochrana před bleskem – tak vznikl i jeden z jeho lidových názvů - bleskosvod. V lidové magii také platilo, že jasan dovede člověka zbavit mnoha neduhů pouhou svou přítomností - např. nemocné děti bývaly pro uzdravení protahovány rozštěpem mladého jasanu.

kůra

plod

květ

list

Zajímavosti:
 Jasanové dřevo je velmi kvalitní, tvrdé a pružné, dobře odolává vodě. Používá se zejména při výrobě nábytku, parketu, sportovního náčiní, násad nebo topůrek. Vyráběly se z něj kočáry a karosérie prvních automobilů, ale i první lyže. Jasan má už od dávných dob významné využití v léčitelství. Kůra údajně snižuje horečku, listy působí mírně močopudně a projímavě, podporují vylučování soli. Užívají se proto zejména při revmatismu, dně, nebo ledvinových chorobách. Zevně lze nálev z listů použít na omývání špatně se hojících ran nebo bérčových vředů, v dětském lékařství se osvědčil jako mírně projímavý prostředek.

VII 2-13:13

VII 2-13:13

Vrba bílá

Latinský název: Salix alba Německý název: Silber - Weide
 Lidový název: vetla, bělice Anglický název: White Willow

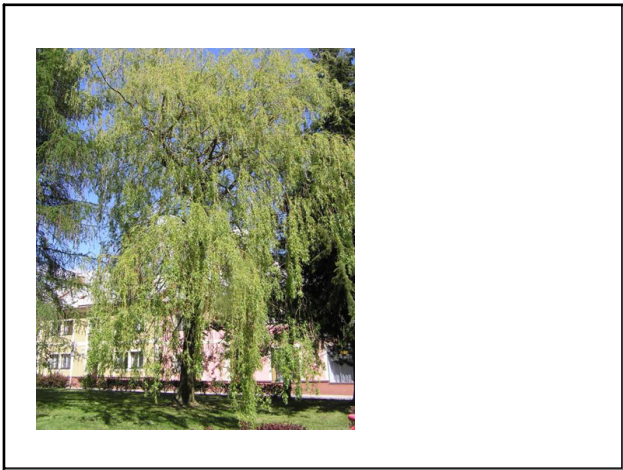
Popis:
 Koruna stromu je pravidelná, větve jsou převislé, na některých místech sahají až k zemi. Vrby patří k rychle rostoucím dřevinám, výška tohoto stromu je zatím pouhých 17 metrů, nejvyšší stromy však dosahují výšky až 25 m a obvodu kmene až přes 600 cm, největší strom tohoto druhu v ČR (Kiliánova vrba v Bosonohách v Brně) dokonce 815 cm!

kůra plod květ list

Zajímavosti:
 Vrba má měkké, lehké, ne příliš trvanlivé dřevo. Užívá se při výrobě překližek či beden nebo jako topivo. Kůra tohoto stromu se používá již odpradávná v lidovém léčitelství: snižuje bolest, horečku, má posilující účinek, pročistí krev. Její vývar se používal při vnitřním krvácení, zánětech střev a žaludku, při revmatických a kloubních potížích, při zánětech močového měchýře apod. Vítové listy si pocestní dávali do bot, které je tlačily a bolestivé dřevo. Mladé větve se užívají v košíkářství. Vrba se hodí k osázení břehů rybníků nebo jako alejový strom na různá nábřeží.

VII 2-13:13

VII 2-13:13

Jilm habrolistý

Latinský název: Ulmus minor Německý název: Feld – Ulme
 Lidový název: - - - Anglický název: Smooth-Leaved Elm

Popis:
 Jilm habrolistý byl významnou evropskou dřevinou, poskytoval jedno z nejcennějších nábytkářských dřev s charakteristickou kresbou a leskem. Jilmy však byly ve 20. století postiženy dvěma velkými vinami epidemie grafiozy. Tato jilmová choroba je způsobena houbou, kterou přenášejí kůrovci. Epidemii se podařilo přežít jenom asi 10% z původního počtu těchto stromů. Listy jilmu jsou typické svou nesouměrnou čepelí – je to proto tento strom výrazně poznávací znamení.

Kůra plod květ list

Zajímavosti:
 Jilm je uznaný starobylý léčivý strom. Látky, které jsou obsaženy ve spodní vrstvě kůry (borce) jilmu, mají neuvěřitelně příznivý vliv na poškozenou pokožku. Jejich hojivý, protizánětlivý a uklidňující účinek znali již staří Keltové, kteří používali na prasek usušenou jilmovou kůru jako základ do léčivých placek.

VII 2-13:13

VII 2-13:13

Dub červený

Latinský název: Quercus rubra Německý název: Rot-Eiche
 Lidový název: - - - Anglický název: Northern Red Oak

Popis:
 Tento strom má původ v Severní Americe. V Evropě se pěstuje od konce 17. století. K nám dorazil asi o 100 let později (rok 1895 je uváděn jako rok vysazení prvního stromu v ČR, v Průhoních). V současnosti se u nás vyskytuje často v parcích i lesích, spíše v nižších polohách (max. asi 600 m n.m.). Je to poměrně rychle rostoucí, až 50 m vysoký strom. Jeho kůra je v mládí šedozelená a hladká, později šedá, vrásčitá. Listy mají na podzim krásné červené zbarvení – strom působí velmi dekorativně. Plodem je nažka, známá pod názvem žalud.

kůra plod květ list

Zajímavosti:
 Tvrdé a trvanlivé dřevo dubu červeného nachází uplatnění zejména v nábytkářství a ve stavebnictví. Je však méně hodnotné než dřevo našich dubů. V ČR se jeho dřevo využívá nejčastěji jako palivo. Protože je odolný vůči exhalátům, je také vhodným stromem k zalesňování průmyslových oblastí (roste i na půdách chudých, nekvalitních a kyselých). Je to dřevina rychle rostoucí a odolná vůči chorobám a škůdcům. Proto se pěstuje v lesích. Pro své krásné podzimní červené zbarvení listů je vysazován jako parkový strom.

VII 2-13:13

VII 2-13:13

Buk lesní Červenolistý

Latinský název: *Fagus sylvatica purpureae* Německý název: Blut-Buche
 Lidový název: - - - Anglický název: European beech

Popis:
 Červená varianta buku lesního. Listnatý, mohutný strom, s obvodem kmene 370 cm. Má vejčité, lesklé, na okraji zvlněné listy, na podzim se zbarvují do červena. Koruna je krásně pravidelná, souměrná, s větvemi sahajícími skoro až k zemi. Plod je oříšek pokrytý ostatnou číškou - bukvice. Kůra je typicky šedá a hladká. Vyskytuje se všude v Evropě, roste i do výšek 1500 m n.m. Buk je nazýván matka lesa, protože jeho listy se rozloží na kvalitní humus a jeho plody se žíví spousta zvířat. Buk má též hodnotné dřevo.

kůra

plod

květ

list

Zajímavosti:
 Řada různých odrůd se vysazuje v parcích jako okrasný strom, nebo masově pro dřevo. Dřevo se používá v nábykářství (využívá se jeho dobré chebnosti po ohřátí párou), truhlářství, na výrobu parket, železničních pražců a kuchyňského náčiní. Je velmi výtrvsné. Dřve se suchou destilací bukového dřeva vyrábějí methanol (dřevný lih) a bylo i materiálem pro výrobu dřevoplynu.

VII 2-13:13

VII 2-13:13

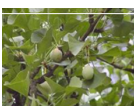
Jinan dvoulaločný

Latinský název: *Ginkgo Biloba* Německý název: Fächerblattbaum, Ginkgobaum
 Lidový název: ----- Anglický název: Maidenhair Tree

Popis:
 Opadavý strom s typickým tvarem listů, u nás často pěstován po celém území jako okrasná dřevina v parcích a zahradách. První strom byl u nás zasazen roku 1809. Největší jedinci v České republice (např. v botanické zahradě v Praze) dosahují výšky až 38 m. Tento strom volně v přírodě roste velmi ojedíněle, pouze na nevelkém území jihovýchodní Číny. Všude jinde - hlavně v Koreji a Japonsku je odedávna pěstován, nejčastěji při chrámech nebo v uličních stromořadích. Do Evropy dovezena semena r. 1730 (v Utrechtu dosud roste strom z těchto semen).

kůra

plod

květy

list

Zajímavosti:
 Ginkgo biloba je poslední dobou velmi populární a vyhledávaný. Vynikající účinky má extrakt z listů, který je tak vysoco složitý, že ani desetletý výzkum nepoodchall roušku tajemství, proč vlastně funguje. Stejně látky se nevyskytují v žádné jiné rostlině. Potlačují alergické reakce, a proto mohou pomoci léčit např. astma. Mají prý kladné účinky na poruchy sluchu, zraku a na senilitu. Odstraňují pocíty netečnosti a únavy, zlepšují paměť a dodávají člověku pocí větší pohody. Je vhodný také pro osoby staršího věku, které mají problémy s nedostatečným prokrvováním končetin.

VII 2-13:13

VII 2-13:13

DUB LETNÍ

Latinský název: *Quercus robur* Německý název: Stiel-Eiche
 Lidový název: křemennák, letnák Anglický název: Pedunculate Oak

Popis:
 Rod *Quercus* zahrnuje 300 až 600 druhů. Dub letní je opadavý, velmi pomalu rostoucí, až 40 m vysoký strom, je významnou parkovou a sadovou dřevinou. Plody jsou známé jako žaludy. Tato alej je tvořena 17 stromy. Jejich koruny připomínají koruny topolů. Duby se údajně mohou dožít věku až 1500 let.

kůra

plod

květ

list

Zajímavosti:
 Duby slouží jako symbol síly a krásy lesa. Dubové listy a žaludy se často uplatňovaly ve znaku lesníků a myslivců. Starí Germáni zasvětili dubu bohu blesku Thorovi. Pod rozkladitými duby obětvovali bohům. Němci si ho zvolili za symbol svého národa. Duby měly vždy dobré jméno i v léčitelství. Od starověku až dodnes jsou známé např. dubové koupele. Pomáhají při léčení omrzlin, ekzémeh, pocení nohou, jsou přísadou do kloktadel a ústních vod.

VII 2-13:13

VII 2-13:13

Javor klen

Latinský název: *Acer pseudoplatanus* Německý název: Sykomoren-Ahorn
 Lidový název: --- Anglický název: Sycamore Maple

Popis:
 Javor klen je poměrně mohutný strom - dosahuje výšky až 30 m a obvodu kmene i přes 300 cm. Strom roste do věku 80 – 100 let a může se dožít 300 až 500 let. Kůra dodává tomuto druhu charakteristický vzhled. Nevysazuje se často v parcích, ale lesníci jej používají v místech s horší půdou, kde by se jiným listnatým stromem tolik nedařilo. Je to hlavní evropský druh javoru, roste hlavně ve vyšší nadmořské výšce.

kůra

plod

květ

list

Zajímavosti:
 Tento druh má velmi cenné dřevo, využívá se zejména v nábytkářství, v řezbářství i soustružnictví. Je velmi vytrvalý, a protože javor klen (také se mu říká javor horský) roste velmi pomalu, tak i tvrdé a pevné. Zbytky nástrojů z jeho dřeva byly nalezeny už ve stavbách z doby kamenné. Je velmi hodnotné, lémeří bílé, používá se na housle, flétny, kytary a čela, dokonce bylo prý použito na stavbu Trojského koně. Míza javoru kleny je sladká – dělaly se i pokusy s výrobou javorového sirupu ke slazení. Plody javoru, okřídlené dvoounažky, létají „jako vrtulník“, nebo se dají nasadit na nos jako „frňák“ - děti si s nimi rády hrají.

VII 2-13:13

VII 2-13:13

Topol bílý

kůra

plod

květ

list

Zajímavosti:
 Topoly bílé je vhodné vysazovat podél silnic, protože jejich výrazně pístnaté vlnaté listy jsou schopny vázat mnoho vzdušného prachu, a tím podstatně přispívají k pročištění vzduchu ve městech. Jednotlivé druhy topolů se dají velmi snadno křížit, a proto vzniká nepřehledné množství forem, které již nelze jednoznačně zařadit. Slouží ke zpevnování břehů a k vytváření větrobrán, některé se využívají i v okrasném sadovnictví. Problémem jsou však ochmýřená semena, která mohou působit citlivějším osobám alergie. Dřevo se používá zejména na výrobu obalů (beden), překližek a v menší míře i pro výrobu nábytku.

VII 2-13:13

VII 2-13:13

Javor mléč

Latinský název: *ACER PLATANOIDES* Německý název: SPICZAHORN
 Lidový název: --- Anglický název: NORWAY MAPLE

Popis:
 Tento druh javoru dorůstá výšky okolo 36 metrů. Jejich koruna má oválný nebo kulovitý tvar. Kůra je zamladá světle šedá a hladká, později tmavě šedá až načervenalá a podélně brázditá. Listová stopka – řapík - při utržení roní bílé mléko. Často bývá pěstován v parcích a zahradách jako okrasný strom a to v řadě odrůd, které se liší hlavně vzrůstem, tvarem nebo barvou listů. Dožívá se 300 – 400 let.

kůra

plod

květ

list

Zajímavosti:
 Rod *Acer* zahrnuje asi 150 druhů, které rostou převážně v mírném a subtropickém pásmu severní polokoule, jen ojediněle v tropech nebo na jižní polokouli. Tvrdé, téměř bílé, dobře šípateľné a trvanlivé javorové dřevo je užíváno k výrobě nábytku, hudebních nástrojů, hraček apod. Javorové dřevo prý odpuzuje netopýry a noční můry. Listy javoru mají léčivé účinky, čaj se užívá při zánětech mandlí, horečkách a otocích. Strom dobře snáší špatné ovzduší.

VII 2-13:13

VII 2-13:13

Dub letní

Latinský název: *Quercus robur* Německý název: Stiel-Eiche
 Lidový název: zimák, drnák Anglický název: Oak summer

Popis:
 Opadavý, velmi pomalu rostoucí strom. Najdeme ho nejčastěji na vlhkých půdách. Je známý již z antiky, kdy se jeho plody - žaludy používaly ke krmení prasat. Duby se údajně mohou dožít věku až 1500 let.

kůra

plod

květ

list

Zajímavosti:
 Tvrdé a trvanlivé dubové dřevo nachází uplatnění v mnoha oblastech, užívá se ve stavebnictví (zejména na vodní stavby, neboť pro vysoký obsah tříslovin nehnije ve vodě), v nábytkářství, k výrobě dřevěného uhlí, na výrobu pražců, sudů, parket apod. Dubová kůra se v minulosti používala v barvířství a k vydělávání kůží. Žaludy jsou důležitou součástí zimní stravy lesní zvěře. Pro svůj vzrůst se stal dub symbolem síly a mnohé národy ho uctývaly a zasvěcovaly svým nejvyšším a nejmocnějším bohům.

VII 2-13:13

VII 2-13:13

Lípa malolistá

Latinský název: *Tilia cordata* Německý název: Winterlinde
 Lidový název: --- Anglický název: Small-leaved Linden

Popis:
 V ČR roste tento strom dosti hojně, i když v posledních asi 300 letech je poněkud na ústupu. Celkově roste téměř v celé Evropě, výjma jejich nejsevernějších a nejnižších částí. Lípa je symbolem českého národa - její ratolest je na prezidentské standardě. Můžete ji znát i pod názvem lípa srdčitá - podle tvaru jejich listů.

kůra

plod

květ

list

Zajímavosti:
 Z měkkého a lehkého lipového dřeva se vyrábějí bedny, tužky, překližky, rýsovací prkna apod., je to také dřevo velmi vhodné pro řezbářské práce. Z lipového lýka se v minulosti vyráběly stěvice, rohože nebo nádoby na obilí. Často se lípa malolistá uplatňuje v sadovnictví nebo jako meliorační či půdochranná dřevina. Lipový květ je ceněnou léčivkou - užívá se při infekčních a horečnatých onemocněních, při onemocnění ledvin a močového měchýře. Velké množství květů je důležitou jarní potravou včel.

VII 2-13:13

VII 2-13:13

Jírovec maďal

Latinský název: *Aesculus hippocastanum* Německý název: Gemeine Rosskastanie
 Lidový název: kaštan Anglický název: Chestnut Tree

Popis:
 Strom je původem z jihovýchodní Evropy (severní Řecko, Albánie, Bulharsko) u nás je často pěstován a velmi často také zplaňuje, takže může působit dojem původního druhu. Má šedohnědou barvu kůry - bývá porostlá lišejníkem, její povrch je členitý a vrásčitý, koruna stromu mohutně rozvětvená. Plody jsou kaštany.

kůra

plod

květ

list

Zajímavosti:
 Jírovec je důležitá parková, alejová a zahradní rostlina. Dřevo se uplatňuje při výrobě nábytku a ve stavebnictví. Pro svá bohatá jarní květenství je to rostlina důležitá pro včeláře. V listech, kůře a slupkách plodů jsou barviva, která se užívala k barvení látek. Výtažek z jírovce má výrazný účinek na cévní stěny - působí protizánětlivě, tlumí otoky, je prospěšný při léčení křečových žil.

VII 2-13:13

VII 2-13:13

Bříza bělokorá

Latinský název: *Betula pendula* Německý název: Weiss - Birke
 Lidový název: - - - Anglický název: Silver Birch

Popis:
 Bříza bělokorá je známý a oblíbený štíhlý strom s bílou kůrou. Na severní polokouli najdeme asi čtyřicet druhů. U nás je velmi rozšířená, nejčastěji jí roste na pasekách, ve smíšených lesích a poblíž potoků a rybníků – má ráda vlhčí místa. Je nenáročná, dobře snáší znečištěné ovzduší a nemá velké nároky na živiny. Vydrží i poměrně silné mrazy. Bříza je ideálním stromem pro vysušování příliš vlhkých míst, odpradávně se proto vysazovala např. v blízkosti domů, jejichž zdi trpěly velkou vlhkostí.

kůra

plod

květ

list

Zajímavosti:
 Bříza je prastarý lidový léčebný prostředek. Listy působí močopudně, užívají se proto zejména při chorobách ledvin a močových cest, údajně snižují i hladinu cholesterolu. Březová šťáva se osvědčila při revmatismu a při nedostatečné činnosti ledvin. Zároveň je to lidový prostředek k ošetření vlasů. Má také příznivý vliv na stav naší pleti a pomáhá s léčením akné.
 Dřevo se používá při výrobě nábytku či jako topivo - snadno hoří i za vlhka. Je lehké a nepropouští vodu, vyráběly se z něj např. indiánské kánoe. Bílá kůra se před vynalezením papíru používala k písemným záznamům, dokonce k výrobě oděvů a obuvi.
 V některých starých zvycích se bříza používala jako symbol ochrany, životní energie, štěstí, lásky a plodnosti - třeba

VII 2-13:13

VII 2-13:13

Jilm drsný

Latinský název: *Ulmus glabra* Německý název: Die Bergulme
 Lidový název: - - - Anglický název: Wych Elm

Popis:
 Listnatý, opadavý, až 40m vysoký strom. Listy má oválné a na líci na pohmat drsné, končí asymetricky, nestejněměrné. Jejich barva je šedozeleň. Je původní pouze v Evropě. Dožívá se až 500 let. Je známý i pod názvem jilm horský.

kůra

plod

květ

list

Zajímavosti:
 Ve starověku byl tento strom symbolem smrti. V USA je jilm drsný symbolem svobody. Dřevo je a bylo užíváno ke stavebním, nábytkářským a kolářským účelům, dřevo přibuzného jilmu habrolišitého se v tomto směru ale pokládá za vhodnější. Kůra má léčivé účinky. Působí svíravě a protizánětlivě, užívá se při poruchách trávení, proti průjmům, při žaludečních potích nebo při překyselení žaludku, zevně ji lze použít při ekzéměch, hnisavých kožních zánětech nebo na hemoroidy, ve formě kloktadla pak při zánětech dutiny ústní a hrtanu. Jilmové dřevo roste dvakrát rychleji než dubové, i když je stejně tvrdé a trvanlivé.

VII 2-13:13

VII 2-13:13

Dřevo je smetanově bílé až nahnědlé, s výraznými letokruhy. Na všech třech řezech (příčný, podélný, tečný) snadno zaznameneáme zřetelné barevné odlišení jarní a letní přírůstkové vrstvy dřeva. Jádro není barevně odlišeno, a pokud se místy (od oděnků) vyskytuje tmavší zahnědnutí, jedná se o vadu, počátek hniloby. Je i přes svou měkkost houževnatý, poměrně pevný a pružný. Dřevo má velmi výhodné vlastnosti pro opracování, proto se stal, díky člověku, našim nejrozšířenějším stromem.

Smrk ztepilý

11 13-18:38

prezentace projektu 201130 0800.wmv